

QUICK SCAN FLORA EN FAUNA RINGELPOEL WOUDENBERG

Opdrachtgever: G.E. van Ginkel
adres: Rumelaarseweg 33
3931PA in Woudenberg

RPS advies- en ingenieursbureau B.V.
projectnummer: NC12070600
projectleider: J.J.M.M Hakkens
datum: 11 mei 2012
aantal pagina's: 15 (exclusief bijlagen)

paraaf voor akkoord:

ing. M. Waanders
adviseur Ecologie

ir. J.J.M.M. Hakkens
projectleider Ecologie

INHOUD

1	INLEIDING.....	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel quick scan.....	3
1.3	Flora- en faunawet in het kort	3
2	WERKWIJZE QUICK SCAN	4
2.1	Beschrijving project.....	4
2.2	Inventarisatie.....	4
2.2.1	Beschikbare gegevens.....	4
2.2.2	Veldbezoek	4
2.3	Effectanalyse voorgenomen werkzaamheden.....	4
2.4	Bepaling mitigerende en compenserende maatregelen	5
2.5	Advies vervolgtraject.....	5
3	BESCHRIJVING PROJECT	6
3.1	Ligging projectgebied.....	6
3.2	Ontwerp en werkzaamheden	7
4	NVENTARISATIE	8
4.1	Beschikbare gegevens.....	8
4.2	Veldbezoek	8
4.3	Aanwezige of te verwachten soorten	8
4.3.1	Vaatplanten	8
4.3.2	Zoogdieren	9
4.3.3	Vogels	9
4.3.4	Reptielen	9
4.3.5	Amfibieën	9
4.3.6	Vissen	9
4.3.7	Insecten.....	9
4.3.8	Overzicht van de in het projectgebied aanwezige beschermde flora en fauna.....	9
5	EFFECTANALYSE.....	11
5.1	Vaatplanten.....	11
5.2	Zoogdieren.....	11
5.3	Vogels.....	11
5.4	Reptielen.....	11
5.5	Amfibieën	11
5.6	Vissen	12
5.7	Insecten	12
6	MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN.....	13
6.1	Algemeen / uitvoering	13
6.2	Soortgerichte maatregelen.....	13
7	ADVIES VERVOLGTRAJECT	14
7.1	Volledigheid quick scan	14
7.2	Vervolgtraject.....	14
8	BRONNEN.....	15
BIJLAGE		
1 Natuurwetgeving		

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens een woonhuis te laten bouwen aan de Ringelpoel 1 in Woudenberg.

1.2 Doel quick scan

Bij ruimtelijke ingrepen zoals het bouwen van een woning dient te worden getoetst of er sprake is van strijdigheid met de Nederlandse natuurwetgeving. Bij dit project hoeft alleen rekening te worden gehouden met de Flora- en faunawet (zie ook bijlage 1). De Natuurbeschermingswet is hier niet van toepassing omdat het projectgebied niet in of nabij een beschermd natuurmonument of in een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied ligt.

Het doel van de quick scan is inzicht te krijgen in de beschermde planten- en diersoorten die (kunnen) voorkomen in het projectgebied. De gegevens voortvloeiend uit deze quick scan geven duidelijkheid of een aanvullend onderzoek en een daaruit volgende toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk is.

1.3 Flora- en faunawet in het kort

De Flora- en faunawet is gericht op de duurzame instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten en is sinds 1 april 2002 in werking. Deze wet heeft een aantal verbodsbepalingen, maar ook voorwaarden waaronder bepaalde handelingen mogen plaatsvinden. De Flora- en faunawet geeft uitvoering aan de nationale en internationale doelstellingen voor de natuurbescherming in Nederland, samen met de Natuurbeschermingswet.

De binnen de Flora- en faunawet beschermde soorten zijn in drie categorieën onderverdeeld:

- tabel 1 - algemene soorten,
- tabel 2 - overige soorten,
- tabel 3 - soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB.

Voor soorten uit tabel 1 geldt een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht zolang er zorgvuldig gehandeld wordt. Soorten uit tabellen 2 en 3 genieten een zwaarder beschermingsregime. Bij ruimtelijke ingrepen waarbij schade verwacht wordt ten aanzien van tabel 2-soorten kan in sommige gevallen volgens een goedgekeurde gedragscode gewerkt worden.

Wanneer voldoende mitigerende maatregelen kunnen worden genomen om de negatieve effecten van de uitvoeringswerkzaamheden (ingreep) op beschermde soorten te voorkomen, is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet nodig. De mitigerende maatregelen dienen dan wel duidelijk beschreven te worden in een ecologisch werkprotocol, toegespitst op het onderliggende project. De initiatiefnemer kan er voor kiezen om deze mitigerende maatregelen te laten beoordelen door het bevoegd gezag (Dienst Regelingen). Is het niet mogelijk om voldoende mitigerende maatregelen te nemen voor tabel 2- en 3-soorten, dan dient een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

2 WERKWIJZE QUICK SCAN

2.1 Beschrijving project

Allereerst wordt in deze quick scan de ligging van het projectgebied in Nederland omschreven en wordt de begrenzing aangegeven op een topografische kaart. Daarnaast wordt ook aangegeven wanneer het gebied in of in de omgeving van een beschermd natuurmonument, Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied of de EHS van Nederland ligt. Voor de uitvoering van het project worden de verschillende werkzaamheden beschreven, waaronder de periode, het te hanteren materieel en een eventuele fasering in de tijd.

2.2 Inventarisatie

De basis voor de quick scan wordt gevormd door gegevens over het (mogelijk) voorkomen van beschermde planten- en diersoorten binnen het projectgebied.

2.2.1 Beschikbare gegevens

Grote delen van Nederland zijn in de afgelopen jaren reeds onderzocht op aanwezige beschermde soorten. De gegevens afkomstig van deze onderzoeken worden grotendeels gepubliceerd in boeken (soortverspreidingsatlassen), rapportages of op internet. Door deze bestaande verspreidingsgegevens te raadplegen, kan inzicht worden verkregen in de aanwezige beschermde soorten in of in de directe omgeving van het projectgebied. De bestaande gegevens worden op uurhok (5*5 km)- of kilometerhokniveau weergegeven. Een nadeel hiervan is dat dan nog niet met zekerheid bekend is of de betreffende planten- of diersoort ook daadwerkelijk in het projectgebied voorkomt en wat de functie van het gebied is voor deze soort. Daarnaast kan het voorkomen dat gebieden niet onderzocht zijn (of slechts op enkele soortgroepen), of dat de verspreidingsgegevens niet openbaar beschikbaar zijn.

2.2.2 Veldbezoek

Inzicht in het voorkomen van beschermde soorten wordt ook verkregen door het uitvoeren van een oriënterend veldbezoek. Met dit veldbezoek kan beoordeeld worden of de planten- en diersoorten, die in de bestaande gegevens zijn genoemd, ook daadwerkelijk in het gebied verwacht mogen worden. Deze beoordeling wordt gemaakt op basis van de aanwezigheid van biotopen. Daarom is het mogelijk de quick scan in een periode van het jaar uit te voeren waarin niet alle soortgroepen aanwezig of actief zijn. Daarnaast kan een inschatting worden gemaakt of aanvullend onderzoek in de gunstige periode noodzakelijk is voor het opstellen van een goed onderbouwde natuurtoets, om vervolgens een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te kunnen aanvragen.

2.3 Effectanalyse voorgenomen werkzaamheden

Wanneer bekend is welke soorten in het projectgebied aanwezig zijn of verwacht mogen worden, kan een analyse worden gemaakt van de te verwachten effecten door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden. Het betreft hier een beschrijving van verwachte tijdelijke negatieve effecten en/of negatieve effecten op langere termijn als gevolg van de nieuwe gebiedsinrichting.

In hoeverre het mogelijk is om een complete effectanalyse te maken, is afhankelijk van de volledigheid en bruikbaarheid van de beschikbare verspreidingsgegevens. Wanneer aanvullend onderzoek noodzakelijk blijkt, kan pas na afloop van het benodigde onderzoek de effectanalyse worden afgerond.

2.4 Bepaling mitigerende en compenserende maatregelen

Wanneer negatieve effecten als gevolg van de uit te voeren werkzaamheden worden verwacht, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden opgesteld en nageleefd. Hiermee wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen gegarandeerd.

Ook hier geldt dat de volledigheid aan mitigerende of compenserende maatregelen afhankelijk is van een volledige effectanalyse en dus een volledig beeld van de aanwezige natuurwaarden.

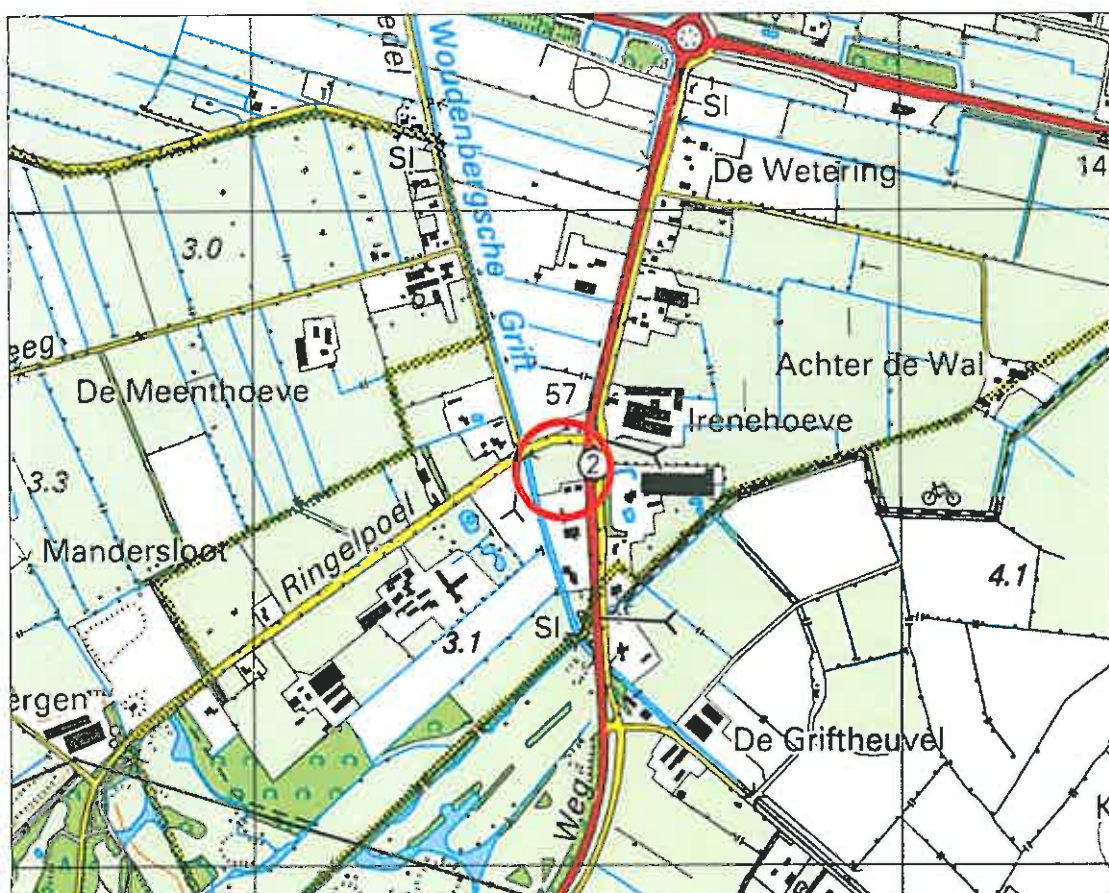
2.5 Advies vervolgtraject

Tenslotte wordt het advies gegeven voor het vervolgtraject. Enerzijds kan uit een quick scan blijken dat in het projectgebied geen beschermde natuurwaarden aanwezig zijn en er daarom geen negatieve effecten te verwachten zijn. Anderzijds kan de quick scan als uitkomst hebben dat er een onvoldoende duidelijk beeld is van de aanwezige beschermde natuurwaarden zodat aanvullend onderzoek noodzakelijk is.

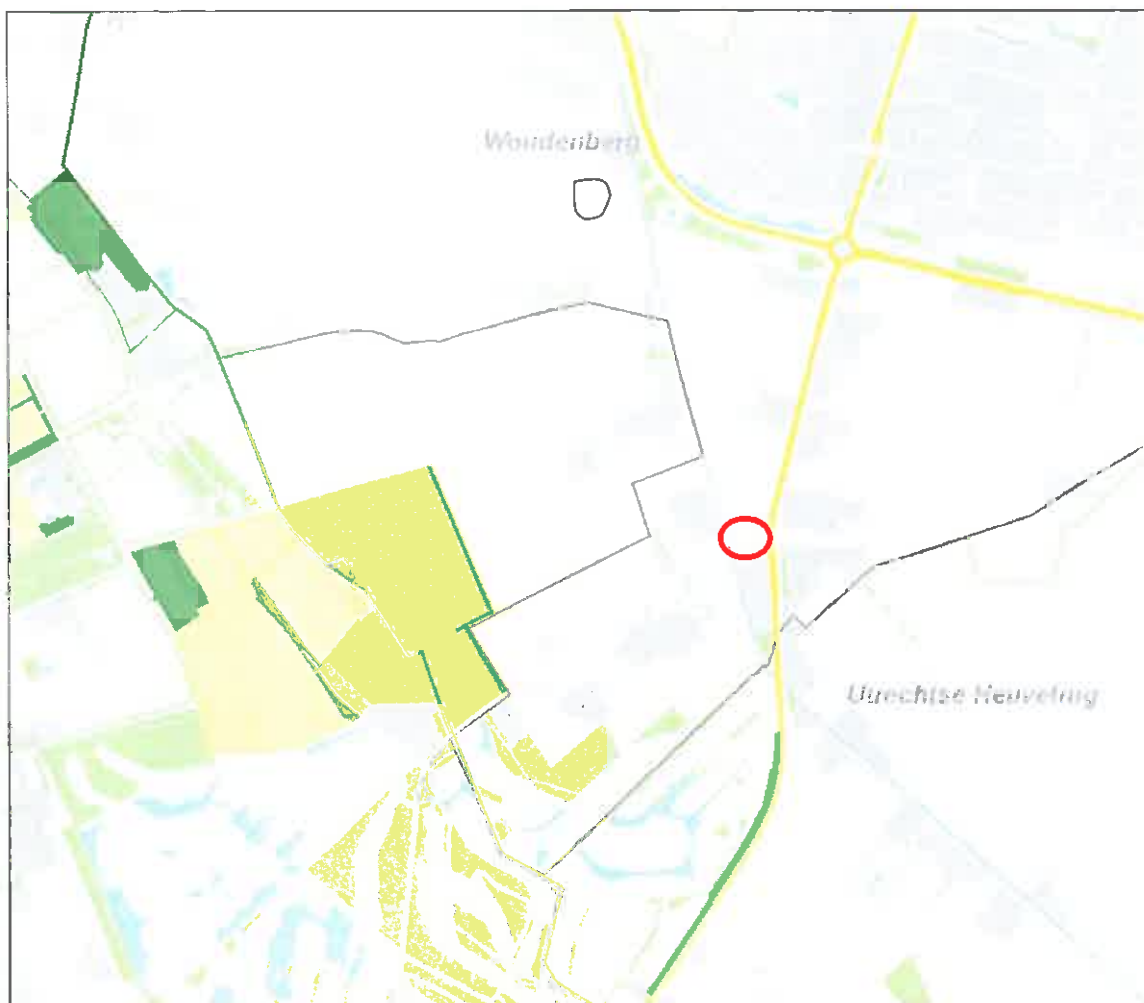
3 BESCHRIJVING PROJECT

3.1 Ligging projectgebied

Het projectgebied (in het rood aangegeven in figuur 3.1) ligt ten zuiden van de plaats (en gemeente) Woudenberg, in de provincie Utrecht, kilometerhok 156-453. Het projectgebied grenst aan de westkant aan de Woudenbergse Grift. Aan de noordkant van het projectgebied ligt een strook grond van de gemeente. Aan de oostkant ligt de Maasbergseweg en aan de zuidkant van het projectgebied ligt een perceel met een woonhuis.

Figuur 3.1: ligging: in rood het projectgebied

Figuur 3.2: ligging EHS (nieuwe natuur in oranje, bestaande natuur in groen), in rood het projectgebied

Het projectgebied is niet binnen of nabij de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur gelegen, zie hiervoor figuur 3.2.

3.2 Ontwerp en werkzaamheden

De werkzaamheden betreffen het bouwen van een eengezinswoning. Er zullen voor de bouw geen bomen worden gekapt en de grondwaterstand zal als gevolg van de bouwwerkzaamheden niet veranderen.

4 INVENTARISATIE

4.1 Beschikbare gegevens

Voor dit project is gebruik gemaakt van landelijke soortverspreidingsatlassen en relevante internet-pagina's. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de bestaande bronnen die voor dit project voor de diverse soortgroepen zijn gebruikt.

Tabel 4.1: gebruikte bronnen ten behoeve van soortverspreidingsgegevens

Soortgroep	Bron(nen)
Vaatplanten	Waarneming.nl
Zoogdieren	Waarneming.nl, zoogdieratlas
Vogels	Waarneming.nl
reptielen	Waarneming.nl, raven
Amfibieën	Waarneming.nl, raven
Vissen	Waarneming.nl, raven
Insecten	Waarneming.nl, vlindernet, libellennet

4.2 Veldbezoek

Het oriënterende veldbezoek voor dit project heeft op 4 mei 2012 plaatsgevonden en is uitgevoerd door Jac Hakkens, werkzaam als projectleider/adviseur ecologie bij RPS. Tijdens dit veldbezoek zijn de aanwezige biotopen geïnventariseerd en zijn aanwezige beschermde en bedreigde planten- en diersoorten genoteerd.

4.3 Aanwezige of te verwachten soorten

Hieronder wordt beschreven welke beschermde of bedreigde soorten in het gebied voorkomen of verwacht kunnen worden. Onderstaande is het resultaat van de bureaustudie en het veldbezoek. Afhankelijk van in welke periode van het jaar het veldbezoek heeft plaatsgevonden, is het mogelijk om per soort aan te geven wat de functie van het projectgebied is voor de soort. Betreft het hier een volledig leefgebied of dient het als voortplantings- of foerageergebied? Ook wordt aangegeven of de soorten voortkomend uit de bureaustudie in het projectgebied voorkomen of dat er geen geschikt biotoop aanwezig is. Als dit laatste het geval is, zal de betreffende soort niet verder meer worden behandeld in deze rapportage.

4.3.1 Vaatplanten

Uit de verspreidingsgegevens komen geen beschermde plantensoorten naar voren. Bij het veldbezoek zijn ook geen beschermde plantensoorten waargenomen. Deze zijn ook niet te verwachten aangezien het projectgebied bestaat uit een soortenarme vegetatie op een voedselrijke ondergrond met soorten als engels raaigras en scherpe boterbloem. In de gemeentelijke strook aan de noordkant van het projectgebied komen algemene soorten als hondsdrif, stinkende gouwe en fluitenkruid voor.

4.3.2 Zoogdieren

Uit verspreidingsonderzoek komen de volgende beschermde soorten naar voren voor de (omgeving van) het projectgebied: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis (bron: zoogdieratlas). Deze vleermuissoorten kunnen het projectgebied als foerageergebied gebruiken in de periode van april tot oktober. Er zijn geen zoogdiersoorten waargenomen in het gebied tijdens het veldbezoek.

4.3.3 Vogels

In de verspreidingsgegevens zijn soorten als sperwer en buizerd bekend in (de omgeving van) het projectgebied. Verder zijn algemene soorten als merel en huismus te verwachten.

4.3.4 Reptielen

De enige reptielensoort die volgens het verspreidingsonderzoek kan voorkomen in de omgeving van het projectgebied is de ringslang. Er zijn geen waarnemingen van deze soort gedaan of broedhoppen aangetroffen tijdens het veldbezoek.

4.3.5 Amfibieën

Uit het verspreidingsonderzoek zijn twee beschermde soorten naar voren gekomen voor de omgeving van het projectgebied: poelkikker en heikikker. Het geschikte biotoop van de heikikker en de poelkikker (natte heide, schraalgraslanden en vegetatierijke poelen) is echter niet aanwezig op het projectgebied.

4.3.6 Vissen

Kleine modderkruiper komt voor in de Grift grenzend aan (en dus buiten) het projectgebied.

4.3.7 Insecten

Het verspreidingsonderzoek geeft geen beschermde insectensoorten in de omgeving van het projectgebied.

4.3.8 Overzicht van de in het projectgebied aanwezige beschermde flora en fauna

Van de in tabel 4.2 opgenomen (beschermde) planten- en diersoorten mag, gezien het voorgaande, worden aangenomen of is met zekerheid vastgesteld dat zij binnen het projectgebied voorkomen.

Tabel 4.2: aangetroffen (onderstreept) en te verwachten **beschermde en/of bedreigde flora en fauna**

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Tabelnr. Flora- en faunawet*	Vogel-/Habitat-richtlijn**	Rode lijst
Zoogdieren				-
<i>Neomys fodiens</i>	waterspitsmuis	3	IV	-
<i>Nyctalus noctula</i>	rosse vleermuis	3	IV	-
<i>Eptesicus serotinus</i>	laatvlieger	3	IV	-
<i>Pipistrellus nathusii</i>	ruige dwergvleermuis	3	IV	-
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	gewone dwergvleermuis	3	IV	-
Vogels				
<i>Accipiter nisus</i>	sperwer	3	-	-
<i>Buteo buteo</i>	buizerd	3	-	-
Reptielen				
<i>Natrix natrix</i>	ringslang	3	-	kwetsbaar

(* tabel 1: algemene soorten, tabel 2: overige soorten en tabel 3: soorten bijlage 1 AMvB. ** Habitatrictlijn II: soorten van Europees belang, IV:verbod op verstoren of vernietigen van de soort en zijn leefgebied)

5 EFFECTANALYSE

Het bouwen van een woonhuis kan effecten hebben op aanwezige beschermde soorten. Deze effecten worden hieronder beschreven.

5.1 Vaatplanten

Er zijn geen geschikte biotopen binnen het projectgebied gevonden voor beschermde vaatplanten. Negatieve effecten in de aangrenzende biotopen waar de beschermde vaatplanten voorkomen, worden als gevolg van de woningbouw niet verwacht omdat er geen sprake is van verandering van de grondwaterstand.

Conclusie: er worden geen negatieve effecten verwacht.

5.2 Zoogdieren

De werkzaamheden hebben geen negatief effect op foerageeractiviteiten van vleermuizen zolang de werkzaamheden binnen zonsopgang en zonsondergang plaatsvinden. Worden de werkzaamheden voortgezet na zonsondergang en wordt er met kunstlicht gewerkt, dan worden wel negatieve effecten verwacht. De vleermuizen worden dan gehinderd in het foerageren of terugkeren van en naar hun verblijfplaatsen.

Conclusie: mits gewerkt wordt zoals omschreven dan worden geen negatieve effecten verwacht.

5.3 Vogels

In het projectgebied zelf is geen nestmogelijkheid aanwezig gezien het ontbreken van bomen en de (veel) te geringe omvang van het gebied voor broedende weidevogels. Het projectgebied vervult slechts een beperkte rol als foerageergebied en er is een verscheidenheid aan alternatieven aanwezig in de directe omgeving.

Conclusie: er worden geen negatieve effecten verwacht.

5.4 Reptielen

Het is aannemelijk dat de ringslang (tabel 3) voorkomt nabij het projectgebied, langs de Woudenbergse Grift. De werkzaamheden zullen echter hooguit een kleine en tijdelijke verstoring teweegbrengen voor deze soort.

Conclusie: er wordt geen negatief effect verwacht.

5.5 Amfibieën

Er zijn geen geschikte biotopen binnen het projectgebied gevonden voor amfibieën. Negatieve effecten in de aangrenzende biotopen ten gevolge van de woningbouw zijn zeer beperkt en hooguit tijdelijk van aard.

Conclusie: er worden geen negatieve effecten verwacht

5.6 Vissen

De Woudenbergsche Grift grenst aan het projectgebied. Doordat er geen peilfluctuatie van de waterstand zal optreden of een andere nadelige invloed op deze aangrenzende watergang, zal de kleine modderkruiper geen negatief effect ondervinden.

Conclusie: er worden geen negatieve effecten verwacht.

5.7 Insecten

Er zijn geen geschikte biotopen aanwezig in het projectgebied voor beschermde insectensoorten.

Conclusie: er worden geen negatieve effecten verwacht.

6 MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN

Om de functionaliteit van de leefgebieden, voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, worden mitigerende en compenserende maatregelen genomen. Deze worden in dit hoofdstuk beschreven.

6.1 Algemeen / uitvoering

Zorgplicht

Voor alle soorten, ongeacht bescherming via natuurwetgeving of niet, geldt de zorgplicht waarbij voldoende zorg in acht genomen dient te worden voor de in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.

6.2 Soortgerichte maatregelen

Vleermuizen

Om de aanwezige foeragerende en passerende vleermuizen niet te verstoren, wordt er in de periode april tot en met oktober geen gebruik gemaakt van kunstlicht in de periode tussen zonsondergang en -opkomst, zie voor de zon-op-zon-onder-tijden:

<http://www.knmi.nl/klimatologie/achtergrondinformatie/zonop2012.pdf>

7 ADVIES VERVOLGTRAJECT

7.1 Volledigheid quick scan

De uitgevoerde bureaustudie en het veldbezoek hebben voldoende inzicht gegeven over de aanwezige en te verwachten beschermde planten- en diersoorten. Aanvullend onderzoek is daarom niet nodig.

7.2 Vervolgtraject

Uit de quick scan blijkt dat in het projectgebied beschermde soorten kunnen voorkomen. De effecten op de voorkomende soorten zijn echter verwaarloosbaar als gewerkt wordt volgens de in paragraaf 6.2 aangegeven richtlijnen.

Met inachtneming van de zorgplicht en de opgestelde mitigerende maatregelen kunnen de werkzaamheden dan uitgevoerd worden zonder ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.

De initiatiefnemer kan er voor kiezen om voorliggend rapport te laten beoordelen door het bevoegd gezag Dienst Regelingen. Het bevoegd gezag kan hiervoor een beschikking met daarin de goedkeuring van de opgestelde maatregelen afgeven. De goedkeuring wordt in de vorm van een afwijzing op de ontheffingsaanvraag afgegeven. Een ontheffing is (zoals hierboven aangegeven) niet nodig, doordat maatregelen worden genomen die overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen. Deze beoordeling door het bevoegd gezag is dus niet verplicht.

8 BRONNEN

Geraadpleegde literatuur:

- Weeda, E.J., e.a., *Nederlandse oecologische flora, wilde planten en hun relaties*, KNNV Uitgeverij, 2003.
- Stumpel, T., Strijbosch, H., *Veldgids amfibieën en reptielen*, KNNV Uitgeverij, Utrecht 2006.
- Bos, F. e.a., De Vlinderstichting 2006, *De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming*, Nederlandse Fauna 7, Leiden 2006.
- Veling, K., Smit, J., Siebering, V., *Bosrandbeheer voor vlinders en andere ongewervelden*, KNNV Uitgeverij Utrecht, De Vlinderstichting Wageningen, EIS Nederland Leiden, 2004.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, *De Nederlandse Libellen (Odonata)*, Nederlandse Fauna 4, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden 2002.
- Lange, R., e.a., *Zoogdieren van West-Europa*, Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming i.s.m. Natuurmonumenten, Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht 2003.
- Dietz, C., Helversen von, O., Nill, D., *Vleermuizen, alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*, Utrecht 2011
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000*, Nederlandse Fauna 5, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden 2002.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON), *De amfibieën en reptielen van Nederland*, Nederlandse Fauna 9, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden 2009.
- Jonsson, L., *Vogels van Europa, Noord-Afrika en Midden-Oosten*, Stockholm, 1993.
- Emmerik van, W.A.M, Nie de, H.W., *De zoetwatervissen van Nederland, Ecologisch bekeken*, Vereniging Sportvisserij Nederland, Bilthoven 2006.

Geraadpleegde internetpagina's:

- www.minlnv.nl
- www.waarneming.nl
- www.vleermuis.net
- www.ravon.nl
- www.vlindernet.nl
- www.libellennet.nl
- www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 1: NATUURWETGEVING

In Nederland zijn ten aanzien van natuurwetgeving twee richtlijnen en twee wetten van toepassing:

- Vogelrichtlijn
- Habitatrichtlijn
- Natuurbeschermingswet
- Flora- en faunawet

De Natuurbeschermingswet en de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn beschermen gebieden die in het kader hiervan zijn aangewezen. De Flora- en faunawet is meer soortgericht en geldt daar waar beschermde soorten voorkomen.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn is een Europese richtlijn die in 1979 is vastgesteld en is gericht op de bescherming van vogelsoorten binnen de Europese Unie (EU). De richtlijn verplicht de lidstaten tot de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten op hun grondgebied en heeft betrekking op de bescherming van vogels, hun eieren, nesten en leefgebieden.

De richtlijn draagt tevens zorg voor de extra bescherming van broed- en trekvogels die:

- met uitsterven worden bedreigd;
- gevoelig zijn voor veranderingen in de leefomgeving;
- als bijzonder zeldzaam beschouwd worden;
- bescherming nodig hebben vanwege de eisen die ze aan hun habitat stellen.

Voor de vogels die genoemd zijn op de lijst van kwalificerende soorten heeft de minister Speciale Beschermingszones (SBZ's) aangemeld en deze zijn als zodanig aangewezen door de EU. In deze gebieden en daar buiten mogen geen handelingen worden verricht die een negatief effect hebben op de voorkomende beschermde vogels (o.a. omtrent het doden, vangen of verstoren). Voor de aangewezen Vogelrichtlijngebieden geldt ook het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn en het daarmee samenhangende toetsings- en afwegingskader, zoals in artikel 6 van de Habitatrichtlijn is opgenomen.

Habitatrichtlijn

De Europese Habitatrichtlijn is complementair aan de Vogelrichtlijn en richt zich op de bescherming van bijzondere planten- en diersoorten (uitgezonderd vogels) en hun leefgebieden.

De in de Habitatrichtlijn genoemde maatregelen zijn gericht op:
het behoud van natuurlijke habitat en ecosystemen;

- de bescherming van leefgebieden van bepaalde dieren en planten.

Met de richtlijn wordt getracht een Europees ecologisch netwerk tot stand te brengen (Natura 2000), zodat migratie van planten- en diersoorten binnen de EU mogelijk wordt gemaakt.

Zowel voor soorten als natuurlijke habitat kunnen door de lidstaten SBZ's aangemeld worden (gebieden van communautair belang). Deze moeten door de Europese Commissie worden goedgekeurd. Activiteiten die de soorten en habitat binnen een SBZ aantasten zijn verboden.

Tevens moeten de milieueffecten van deze activiteiten worden beoordeeld. Wanneer een activiteit van groot openbaar belang (activiteit i.v.m. menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of verbetering van het milieu) is, kan in sommige gevallen ontheffing worden verleend. Wel moeten dan respectievelijk mitigerende en/of compenserende maatregelen worden genomen.

In bijlage I van de Habitatrichtlijn wordt de beschermde habitat genoemd. In bijlage II zijn de planten- en diersoorten genoemd, waarvan de habitat beschermd moet worden om deze soorten in stand te houden. Een aantal van deze soorten heeft een prioritaire status, wat inhoudt dat niet alleen de soort, maar ook de leefomgeving hiervan als beschermd beschouwd moet worden.

In bijlage IV worden de soorten genoemd die strikte bescherming genieten. Het is verboden deze soorten te doden, te vangen, te verontrusten of hun habitat aan te tasten. Dit geldt niet alleen binnen de SBZ's, maar ook daar buiten. Veel soorten uit bijlage IV zijn ook genoemd in bijlage II.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet is een gebiedsbeschermingswet, waarin de aanwijzing van gebieden als 'Beschermd natuurmonument' is geregeld. In de beschermde gebieden zijn handelingen die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of planten en dieren verboden zonder vergunning.

In 1998 is de Natuurbeschermingswet herzien. Sindsdien is het voor de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) mogelijk beschermde landschapsgezichten aan te wijzen, alsmede gebieden die wegens internationale verplichtingen beschermd moeten worden (SBZ's). Daarnaast heeft het Rijk een aantal beschermingstaken gedelegeerd aan de provincies (o.a. verlenen van vergunningen).

In 2005 is de Natuurbeschermingswet gewijzigd. Het doel van deze wijziging is de gebiedsbeschermingscomponent van de Vogel- en Habitatrichtlijn beter te verankeren in de Nederlandse natuurwetgeving.

De nieuwe Natuurbeschermingswet bestaat uit drie onderdelen:
aanwijzing van vogel- en habitatrichtlijngebieden (artikel 10a);

- beheer van deze gebieden (artikel 19a, 19b en 19c);
- toetsen van plannen, projecten en andere handelingen in of nabij deze gebieden (artikel 19d, 19e, 19f, 19g en 19h).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is gericht op de bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten en is sinds 1 april 2002 in werking. Het is een raamwet hetgeen inhoudt dat alleen de hoofdlijnen zijn opgenomen. De uitwerking van deze hoofdlijnen is geregeld in aparte besluiten en regelingen.

De Flora- en faunawet is ontstaan uit een aantal Nederlandse soortbeschermingswetten (Vogelwet 1936, Wet Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantensoorten, Jachtwet, Nuttige dierenwet 1914 en hoofdstuk V van de Natuurbeschermingswet) en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Deze Europese soortbescherming heeft met de Flora- en faunawet een Nederlandse vertaling gekregen en vervangt deze. Ook de Nederlandse soortbeschermingswetten zijn vanaf de inwerkingtreding vervangen door de Flora- en faunawet.

Hoofdstuk II (artikel 3, eerste en tweede lid, en artikel 4, eerste, tweede en derde lid) van deze wet bevat bepalingen aangaande de aanwijzing van beschermde planten- en diersoorten. De aanwijzing op nationale gronden heeft plaatsgevonden bij Algemene Maatregel van Bestuur (Staatsblad 523 28 november 2000, Staatscourant 13 maart 2002). Internationaal gezien zijn bij ministeriële regeling de soorten overgenomen uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 van de Vogelrichtlijn.

Uitgangspunt in de Flora- en faunawet is het "nee-tenzij"-beginsel. Beschermen staat voorop, ingrijpen is bij uitzondering mogelijk. Het beschermen van soorten wordt door de wet op twee manieren mogelijk gemaakt:

1) Het verbieden van een aantal handelingen die is voor beschermde planten of dieren.

Op basis van artikel 8 is het verboden om beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen. De artikelen 9 tot en met 12 zijn gericht op het beschermen van diersoorten. Hierin staat beschreven dat het verboden is beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (art. 9), opzettelijk te verontrusten (art. 10), nesten, holen, andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (art. 11) en eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (art. 12).

2) Het aanwijzen van kleine terreinen of objecten als beschermde leefomgeving.

Hoofdstuk IV bepaalt dat Gedeputeerde Staten de mogelijkheid hebben om plaatsen die van grote betekenis zijn voor een beschermde planten- of diersoort aan te wijzen als beschermde leefomgeving.

Op basis van artikel 75 van de Flora- en faunawet kan ontheffing worden verleend voor handelingen die in strijd zijn met de verboden uit de wet. Per 23 februari 2005 is het een en ander veranderd ten aanzien van de ontheffingen voor de Flora- en faunawet. Aanleiding hiervoor is het Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met de wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere aanwijzingen (AMvB artikel 75).

Met de komst van AMvB artikel 75 is niet meer altijd een ontheffing nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Dat scheelt het doorlopen van de tijdrovende ontheffingsprocedure. Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen geldt nu een vrijstellingsregeling. Kort gezegd komt de regeling hierop neer:

Als uw werkzaamheden vallen onder reguliere werkzaamheden of ruimtelijke ontwikkeling, geldt in veel gevallen een vrijstelling. Er zijn twee soorten vrijstellingen:

- 1) een algemene vrijstelling (voor algemene soorten, deze zijn opgenomen in tabel 1);
- 2) een vrijstelling op voorwaarde dat u handelt conform een goedgekeurde gedragscode (voor zeldzame soorten, opgenomen in tabel 2, en alle vogels).

Bij de vrijstellingsregeling zijn twee criteria belangrijk: de zeldzaamheid van de aangetroffen soort en de ingrijpendheid van de werkzaamheden. Hoe zeldzamer de soort en hoe ingrijpender de activiteit, hoe strikter de regeling. Als uw werkzaamheden niet vallen onder reguliere werkzaamheden of ruimtelijke ontwikkeling en er is een reële kans van schade aan beschermde dieren of planten, dan moet vooraf een ontheffing worden aangevraagd.

Voor zeldzame soorten (deze zijn opgenomen in tabel 3) is ten aanzien van de genoemde werkzaamheden geen vrijstelling van toepassing en moet ook ontheffing worden aangevraagd. Wanneer een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet wordt aangevraagd dient voor tabel 3-soorten ook het wettelijk belang van de ingreep aangegeven te worden. Bij een ruimtelijke ingreep gaat het doorgaans om de volgende belangen:

- Bescherming van flora en fauna (belang b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (belang d)
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (belang e)
- Uitvoeren van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j).

Voor tabel 3-soorten die ook in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen (waaronder alle vleermuizen) kan alleen een ontheffing worden afgegeven voor belang b, d en e.

Rode lijsten

Op Rode lijsten staan soorten die worden bedreigd in hun voortbestaan. In Nederland is inmiddels voor negen soortgroepen een Rode lijst gepubliceerd in de Staatscourant:

- vogels
- dagvlinders
- zoogdieren
- reptielen en amfibieën
- paddenstoelen
- libellen
- krekels en sprinkhanen
- korstmossen
- zoetwatervissen.

De Rode lijsten komen voort uit het Verdrag van Bern. Dit verdrag vraagt bijzondere aandacht voor soorten die met uitsterven worden bedreigd en kwetsbaar zijn. Rodelijstsoorten genieten geen wettelijke bescherming. Wel is in de Flora- en faunawet (artikel 7) wettelijk vastgelegd dat de overheid zich inzet voor de bescherming van deze soorten en onderzoek naar deze soorten bevordert. Provinciale en gemeentelijke overheden en terreinbeherende instanties worden geacht om rekening te houden met de Rode lijsten bij het uitvoeren van beheer en het formuleren van beleid.